

زوجیت در خلقت: نقش اجتماعی زنان

Gendered Pairing in Creation: Women's Social Roles

فریدخت یزدانی*

وابستگی سازمانی: استادیار، مرکز تحقیقات توسعه علوم پرستاری و مامایی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران.

آدرس: فریدخت یزدانی، دکترای آموزش پرستاری، استادیار، دانشگاه محل تحصیل: علوم پزشکی اصفهان.

پست الکترونیک: faridokht.yazdani@yahoo.com

شماره تماس: ۰۹۱۳****

چکیده

تاریخچه موضوع: از دیرباز، نقش اجتماعی زنان در جوامع مختلف موضوع بحث و بررسی بوده است. در اسلام، مفهوم زوجیت و نقش مکمل زن و مرد در خلقت، به عنوان یک اصل بنیادین مطرح شده است.

تبیین مسئله: با توجه به تحولات اجتماعی و فرهنگی در دنیای معاصر، نقش اجتماعی زنان دستخوش تغییرات فراوانی شده است. این پژوهش با هدف بررسی چگونگی شکل‌گیری و تغییر نقش اجتماعی زنان در طول تاریخ و تأثیر مفهوم زوجیت در این فرآیند انجام شده است.

پیشینه تحقیق: مطالعات پیشین عمدتاً بر ابعاد مختلف نقش اجتماعی زنان، از جمله مشارکت اقتصادی، سیاسی و اجتماعی آن‌ها، تمرکز داشته‌اند. با این حال، کمتر به ارتباط بین مفهوم زوجیت در خلقت و نقش اجتماعی زنان در دنیای معاصر پرداخته شده است.

طرح سوال: چگونه مفهوم زوجیت در خلقت بر شکل‌گیری و تحول نقش اجتماعی زنان در طول تاریخ تأثیر گذاشته است؟ چه چالش‌هایی بر سر راه تحقق نقش اجتماعی مطلوب برای زنان مسلمان در دنیای معاصر وجود دارد؟

فرضیه: مفهوم زوجیت در خلقت، ضمن تأکید بر تکامل و رشد مشترک زن و مرد، زمینه را برای مشارکت فعال زنان در عرصه‌های مختلف اجتماعی فراهم می‌کند. با این حال، عوامل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی مختلف، بر تحقق این پتانسیل تأثیرگذار بوده است.

هدف مقاله: هدف این پژوهش، بررسی تحولات تاریخی نقش اجتماعی زنان با تأکید بر مفهوم زوجیت در خلقت و شناسایی چالش‌های موجود در تحقق نقش اجتماعی مطلوب برای زنان مسلمان در دنیای معاصر است.

روش پژوهش: در این پژوهش، با استفاده از روش مروری، مقالات مرتبط با زوجیت در خلقت و نقش اجتماعی زنان از پایگاه‌های داده معتبر علمی استخراج و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌های تحقیق: یافته‌ها نشان می‌دهد که نقش اجتماعی زنان به صورت پویا و تحت تأثیر متقابل عوامل مختلف فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی در طول تاریخ تغییر کرده است. فناوری‌های نوین، از جمله شبکه‌های اجتماعی، نقش قابل توجهی در شکل‌دهی به آگاهی زنان و ایجاد شبکه‌های حمایتی داشته‌اند. با این حال، نابرابری جنسیتی همچنان به عنوان یک چالش جدی باقی مانده است.

کلیدواژه‌ها: زوجیت در خلقت، نقش اجتماعی زنان، اسلام، هویت زن، نابرابری جنسیتی.

مقدمه

مفهوم زوجیت در خلقت به عنوان یک کنشگر اجتماعی-فرهنگی بنیادین، به طور قابل توجهی بر شکل‌گیری و تحولات تاریخی نقش اجتماعی زنان تأثیرگذار بوده است (Ma'mun & Maliki, 2023). تفسیرهای متفاوت این مفهوم در طول تاریخ و در جوامع مختلف، دیدگاه‌های متناقضی را درباره جایگاه و نقش زنان شکل داده است (Dalla Costa & James, 2017; Epstein, 2022; Martin, 2019; Putnam et al., 2016). این پژوهش با تمرکز بر مفهوم زوجیت در خلقت، به بررسی چگونگی شکل‌گیری و تحول نقش اجتماعی زنان و چالش‌های پیش روی آن‌ها در جوامع اسلامی معاصر می‌پردازد.

پرسش اصلی این پژوهش این است که چگونه تفسیرهای مختلف از مفهوم زوجیت در خلقت، در تعامل با تحولات اجتماعی و فرهنگی معاصر، بر شکل‌گیری هویت جنسیتی زنان مسلمان و چالش‌های پیش روی آن‌ها تأثیر گذاشته است؟ هدف اصلی این پژوهش، بررسی تحولات تاریخی نقش اجتماعی زنان با تأکید بر مفهوم زوجیت در خلقت و شناسایی چالش‌های موجود در تحقق نقش اجتماعی مطلوب برای زنان مسلمان در دنیای معاصر است.

مطالعات پیشین عمدتاً بر ابعاد مختلف نقش اجتماعی زنان، از جمله مشارکت اقتصادی، سیاسی و اجتماعی آن‌ها، تمرکز داشته‌اند (Balabantaray, 2023; Dalton, 2017; Gaddis & Klasen, 2014; Kittilson, 2016). با این حال، کمتر به ارتباط بین مفهوم زوجیت در خلقت و نقش اجتماعی زنان در دنیای معاصر پرداخته شده است. پژوهش حاضر با پر کردن این شکاف دانش، به بررسی جامع ادبیات مرتبط و تحلیل تطبیقی جوامع مختلف اسلامی می‌پردازد.

این پژوهش با اتکا به نظریه هویت، به دنبال شناسایی الگوهای مختلف هویت جنسیتی زنان مسلمان و عوامل مؤثر بر آن است. همچنین، از نظریه‌های فمینیستی، ساختارگرایی و پست‌مدرن برای تحلیل داده‌ها و تفسیر نتایج استفاده خواهد شد. نظریه تقاطع‌بندی هویت نیز به عنوان یک چارچوب تحلیلی برای بررسی تأثیر همزمان عوامل مختلف مانند جنسیت، نژاد و طبقه اجتماعی بر تجربیات زنان مورد استفاده قرار می‌گیرد.

اهمیت این پژوهش در آن است که با ارائه یک تحلیل جامع از تحولات هویتی زنان مسلمان و چالش‌های موجود، می‌تواند به سیاست‌گذاران، فعالان اجتماعی، پژوهشگران و خود زنان مسلمان کمک کند تا درک عمیق‌تری از موقعیت آن‌ها در جامعه داشته باشند و راهکارهای مناسب برای تقویت هویت مثبت و سازنده برای زنان مسلمان در چارچوب ارزش‌های اسلامی طراحی کنند. نتایج این پژوهش می‌تواند به بهبود سیاست‌گذاری‌های مرتبط با جنسیت و دین و همچنین تقویت گفت‌وگو میان سنت و مدرنیته در جوامع اسلامی کمک کند.

پژوهش حاضر با اتخاذ رویکردی نوآورانه، به بررسی پیچیدگی‌های شکل‌گیری هویت جنسیتی زنان مسلمان در بستر مفاهیم دینی و اجتماعی می‌پردازد. تمرکز بر مفهوم زوجیت در خلقت به عنوان یک عامل شکل‌دهنده هویت جنسیتی، ابعاد جدیدی را در این حوزه پژوهشی گشوده و به درک عمیق‌تری از تجربیات زنان مسلمان کمک می‌کند. تحلیل تطبیقی جوامع مختلف اسلامی نیز به شناسایی الگوهای متنوع هویت جنسیتی و چالش‌های مرتبط با آن در سطوح مختلف فرهنگی و اجتماعی کمک شایانی خواهد کرد. علاوه بر این، بررسی تعامل پیچیده بین عوامل دینی، اجتماعی و فرهنگی در شکل‌گیری هویت جنسیتی زنان، از دیگر نوآوری‌های این پژوهش به شمار می‌رود. با اتخاذ این رویکرد جامع، این پژوهش به شناخت دقیق‌تر چالش‌های پیش روی زنان مسلمان و ارائه راهکارهای مبتنی بر شواهد برای بهبود وضعیت آن‌ها کمک خواهد کرد.

در ادامه، این مقاله به بررسی تحولات تاریخی نقش اجتماعی زنان با تأکید بر مفهوم زوجیت در خلقت می‌پردازد. سپس، به تحلیل چالش‌های موجود در تحقق نقش اجتماعی مطلوب برای زنان مسلمان در دنیای معاصر پرداخته و در نهایت، پیشنهادهایی برای تقویت هویت مثبت و سازنده برای زنان مسلمان ارائه خواهد داد.

روش

برای پاسخ به سوال پژوهش، از روش مروری استفاده شد. با استفاده از کلمات کلیدی متنوع مانند «زوجیت در خلقت»، «نقش اجتماعی زنان»، «تغییر نقش جنسیتی»، «برابری جنسیتی»، «مذهب و جنسیت» و ترکیبات مختلف آن‌ها، مقالات مرتبط از پایگاه‌های داده معتبر علمی Scopus، Web of Science، Google Scholar، SID و Magiran استخراج شد. محدودیت زمانی جستجو از سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۴ در نظر گرفته شد و مقالات به زبان‌های فارسی و انگلیسی مورد بررسی قرار گرفتند. مقالات انتخاب شده بر اساس معیارهایی مانند ارتباط با موضوع پژوهش، نوع مطالعه (کیفی، کمی یا ترکیبی) و کیفیت روش‌شناسی ارزیابی شدند. داده‌های استخراج شده از

مقالات، تحلیل مضمونی شدند. با این حال، لازم به ذکر است که روش مروری دارای محدودیت‌هایی مانند احتمال وجود سوگیری در انتخاب مقالات و عدم دسترسی به تمام مقالات مرتبط است.

یافته‌ها

تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که نقش اجتماعی زنان در گذر زمان دستخوش تحولات قابل توجهی شده است. این تحولات تحت تأثیر متقابل عوامل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی شکل گرفته‌اند. یافته‌های کلیدی این پژوهش به شرح زیر است:

- **تغییر تدریجی اما نامتوازن:** نقش زنان به تدریج از حوزه خصوصی به حوزه عمومی گسترش یافته است؛ اما این گسترش در همه جوامع و در همه زمینه‌ها یکسان نبوده است. عوامل فرهنگی و اجتماعی و سیاسی همچنان نقش مهمی در شکل‌دهی به نقش جنسیتی و محدودیت‌های اعمال شده بر زنان دارند (Zheng, 2023; Artaç & Oğurlu, 2024; Shiran, 2024; Sipos, 2023; Tamunomiegbam & Arinze, 2024;).
- **اهمیت ساختارهای قدرت:** ساختارهای پدرسالار، قوانین تبعیض‌آمیز و نابرابری‌های اجتماعی، به عنوان موانع اصلی بر سر راه تحقق برابری جنسیتی عمل کرده‌اند (Bermúdez Figueroa et al., 2023; Okan, 2024; Wahyudani et al., 2023).
- **تأثیر جهانی‌شدن و فناوری:** جهانی‌شدن و پیشرفت‌های فناوری، فرصت‌های جدیدی را برای مشارکت زنان در عرصه‌های مختلف ایجاد کرده‌اند. با این حال، این تغییرات همراه با چالش‌هایی مانند افزایش رقابت در بازار کار و تغییر در الگوهای خانواده بوده است (Aloun, 2024; Roll et al., 2024; Usman et al., 2024).

- نابرابری در سطوح مختلف: نابرابری جنسیتی در سطوح مختلف از جمله دسترسی به آموزش، فرصت‌های شغلی، تصمیم‌گیری و منابع اقتصادی وجود دارد (Kabeer, 2021; O'Connor, 2020; Odera & Mulusa, 2020).
- تأثیر باورهای مذهبی: تفسیرهای مختلف از متون دینی بر درک نقش زنان و محدودیت‌های اعمال شده بر آن‌ها تأثیرگذار بوده است (Afwardzi et al., 2024; Jonte-Pace; Koburtay et al., 2020).

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که اگرچه پیشرفت‌هایی در زمینه برابری جنسیتی حاصل شده است، اما همچنان چالش‌های جدی در این حوزه وجود دارد. عوامل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی همچنان بر نقش اجتماعی زنان تأثیرگذار هستند و نابرابری جنسیتی در سطوح مختلف جامعه مشاهده می‌شود. جهانی شدن و پیشرفت‌های فناوری اگرچه فرصت‌های جدیدی را ایجاد کرده‌اند، اما به تنهایی برای تحقق برابری جنسیتی کافی نیستند. جدول ۱ خلاصه یافته‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۱: خلاصه یافته‌های پژوهش

عامل مؤثر	تأثیر بر نقش اجتماعی زنان
باورهای مذهبی و فرهنگی	محدودیت، تعریف نقش‌های جنسیتی
ساختارهای اجتماعی و قدرت	نابرابری، محدودیت فرصت‌ها
توسعه اقتصادی و صنعتی شدن (جهانی شدن و فناوری)	فرصت‌های جدید، چالش‌های جدید
تغییرات اجتماعی و سیاسی	گسترش نقش، حرکت به سمت برابری

بحث

نقش اجتماعی زنان در جوامع اسلامی، موضوعی پیچیده و چند وجهی است که تحت تأثیر عوامل متعدد تاریخی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی شکل می‌گیرد. این پژوهش با هدف بررسی عوامل مؤثر بر نقش اجتماعی زنان در

جوامع اسلامی و ارائه راهکارهایی برای بهبود وضعیت آن‌ها انجام شده است. برای تحلیل این موضوع، از نظریه‌های مختلفی همچون نظریه فمینیستی، نظریه ساختارگرایی، نظریه سرمایه اجتماعی و نظریه هویت اجتماعی بهره گرفته شده است. این نظریه‌ها به ما کمک می‌کنند تا درک عمیق‌تری از ساختارهای قدرت، باورها، و روابط اجتماعی که بر نقش زنان تأثیر می‌گذارند، داشته باشیم.

• تنوع نقش‌های اجتماعی زنان در جوامع اسلامی

بررسی تطبیقی جوامع اسلامی نشان‌دهنده تنوع قابل توجهی در نقش اجتماعی زنان است (Rohman et al., 2024). این تنوع تحت تأثیر عوامل متعددی از جمله سطح توسعه‌یافتگی، سیاست‌های دولت، نقش زنان در اقتصاد و تحولات اجتماعی شکل می‌گیرد (Bagraff, 2024; Hussain, 2024; ul Habib et al., 2024). در جوامع سنتی‌تر، تفسیرهای محافظه‌کارانه از دین، نقش‌های جنسیتی زنان را به طور سنتی تعریف کرده و فرصت‌های مشارکت آن‌ها در عرصه‌های عمومی را محدود می‌کند. در مقابل، جوامع در حال گذار به مدرنیته، شاهد گسترش فزاینده فرصت‌های تحصیلی، شغلی و سیاسی برای زنان هستند (Anjum, 2020; Close, 2021; El-Solh & Mabro, 2020; Ghafournia, 2020; Meera & Yekta, 2021).

• ابعاد مختلف هویت و تأثیر آن بر نقش اجتماعی زنان

هویت زنان، همچون یک پازل پیچیده، از تعامل پیچیده عوامل مختلفی چون هویت دینی، ملی، قومی و اجتماعی شکل می‌گیرد. این عوامل در تعامل با یکدیگر، نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری هویت و در نتیجه، نقش اجتماعی زنان ایفا می‌کنند (Akyol & Ökten, 2024; Brass, 2024; Crucifix, 2024; El-Solh & Mabro, 2020; ElMorally, 2024; Hasan, 2024; Nandi & Platt, 2020). هویت دینی به عنوان یکی از مهم‌ترین ابعاد هویت، تأثیر بسزایی بر درک و تفسیر از نقش زنان دارد. تفسیرهای متفاوت از متون دینی، از تعبیر سنتی و محافظه‌کارانه تا تعبیر مدرن و برابری‌طلبانه، دیدگاه‌ها نسبت به جایگاه و نقش زنان در جامعه را به طور قابل

توجهی تحت تأثیر قرار می دهد (Brass, 2024; Hasan, 2024; Nandi & Platt, 2020). در این میان، هویت ملی و قومی نیز به عنوان عواملی مکمل، بر شکل گیری نقش های جنسیتی و محدودیت ها یا فرصت های پیش روی زنان تأثیرگذارند. در برخی جوامع، هویت ملی با ارزش های سنتی گره خورده است که به طور معمول، نقش های جنسیتی محدودتری را برای زنان تعریف می کند (Anjum, 2020).

• نقش آگاهی سازی و آموزش

یافته های این پژوهش نشان می دهد که آگاهی سازی و آموزش به عنوان محرکی قدرتمند برای تغییر، نقش محوری در ارتقای وضعیت زنان و شکستن سدهای سنتی و فرهنگی ایفا می کند. با افزایش آگاهی زنان در مورد حقوق خود، فرصت های موجود و محدودیت های پیش رو، آن ها قادر خواهند بود تا مطالبات خود را به صورت مؤثرتر مطرح کرده و برای تغییر وضعیت موجود تلاش کنند. آموزش نه تنها به زنان کمک می کند تا مهارت های لازم برای ورود به بازار کار و مشارکت در تصمیم گیری های اجتماعی را کسب کنند، بلکه به آن ها اعتماد به نفس و استقلال بیشتری می بخشد (Anbarmoo, 2022; Ghaffar et al., 2024; Mehtap et al., 2017; Motahari, 2019). این یافته ها با آموزه های قرآنی مبنی بر برابری انسان ها و لزوم ایجاد فرصت های برابر برای همه، از جمله زنان، همسو است (احزاب: ۳۵). با ایجاد فرصت های برابر برای زنان و حمایت از مشارکت فعال آن ها در جامعه، می توان به تحقق جامعه ای عادلانه تر و پیشرفته تر نزدیک شد.

راهکارهای عملی برای بهبود وضعیت زنان

برای بهبود وضعیت زنان در جوامع اسلامی، طیف گسترده ای از راهکارهای عملی قابل اجرا است. این راهکارها باید به صورت جامع و همه جانبه به مسائل مرتبط با زنان پرداخته و بر بهبود وضعیت آن ها در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و سیاسی تمرکز کنند. برخی از مهم ترین این راهکارها عبارتند از:

- **تغییر قوانین و سیاست‌ها:** بازنگری و اصلاح قوانین تبعیض‌آمیز علیه زنان با الهام از قوانین بین‌المللی حقوق بشر و معاهدات بین‌المللی (مانند کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان - CEDAW)، (Ma'mun & Maliki, 2023). ایجاد قوانین حمایتی از حقوق زنان در حوزه‌های مختلف از جمله کار، خانواده و ارث (Epstein, 2022)، و تدوین سیاست‌های حمایتی از زنان سرپرست خانوار و زنان روستایی (Gaddis & Klasen, 2014).
- **آموزش و آگاهی‌سازی:** سرمایه‌گذاری در آموزش زنان و مردان در زمینه حقوق زنان (Kittilson, 2016)، برابری جنسیتی (Anjum, 2020) و اهمیت مشارکت زنان در جامعه (Jonte-Pace).
- **حمایت از سازمان‌های مدنی:** حمایت از سازمان‌های غیردولتی و فعالان مدنی که در زمینه ارتقای حقوق زنان فعالیت می‌کنند (Balabantaray, 2023; Sipos, 2023).
- **مشارکت مردان:** جلب مشارکت مردان در فرایند تغییر (Okan, 2024; Putnam et al., 2016) و ایجاد فضای حمایتی از زنان در خانواده و جامعه.
- **تغییر نگرش‌ها:** تلاش برای تغییر نگرش‌های سنتی و کلیشه‌ای نسبت به زنان از طریق آموزش، رسانه‌ها (Anbarmoo, 2022) و گفتگوهای اجتماعی (Artaç & Oğurlu, 2024).
- **ایجاد فرصت‌های اقتصادی:** ایجاد فرصت‌های برابر برای زنان در بازار کار (Kabeer, 2021)، حمایت از کارآفرینی زنان و فراهم کردن تسهیلات مالی برای ایجاد کسب و کارهای کوچک (Mehtap et al., 2017).
- **حفاظت از زنان در برابر خشونت:** تدوین قوانین سختگیرانه برای مقابله با خشونت علیه زنان (Bermúdez Figueroa et al., 2023)، ایجاد مراکز حمایت از زنان قربانی خشونت و افزایش آگاهی عمومی در مورد این موضوع (Shiran, 2024).

محدودیت‌های پژوهش و پیشنهادات برای تحقیقات آینده

این پژوهش با محدودیت‌هایی همراه بوده است. به عنوان مثال، داده‌های مورد استفاده در این پژوهش ممکن است کامل و جامع نباشند. همچنین، پیچیدگی موضوع هویت و نقش اجتماعی زنان، نیازمند مطالعات گسترده‌تر و عمیق‌تر است. برای تحقیقات آینده، پیشنهاد می‌شود که به صورت خاص‌تر به بررسی نقش رسانه‌ها، آموزش و سیاست‌گذاری در شکل‌گیری هویت جنسیتی زنان پرداخته شود. همچنین، مقایسه تطبیقی عمیق‌تری بین نسل‌های مختلف زنان در جوامع اسلامی می‌تواند به درک بهتر تحولات هویتی زنان کمک کند.

نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر نشان داد که نقش اجتماعی زنان در جوامع اسلامی، حاصل تلاقی پیچیده عوامل تاریخی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی است. برای ارتقای جایگاه زنان و دستیابی به جامعه‌ای عادلانه‌تر، ضروری است تا تلاش‌های همه جانبه‌ای در جهت تغییر قوانین و سیاست‌ها، ارتقای آگاهی عمومی، تغییر نگرش‌ها و ایجاد فرصت‌های برابر صورت پذیرد.

یافته‌های این پژوهش نه تنها با آموزه‌های قرآنی، بلکه با اندیشه‌های عالمان اسلامی همچون شهید مطهری نیز همسو است. همانطور که در آیه ۳۵ سوره احزاب آمده است، پاداش اعمال نیک برای مردان و زنان یکسان است (احزاب: ۳۵). همچنین، شهید مطهری با تأکید بر شرافت و جایگاه والای زن در اسلام، بر اهمیت مشارکت فعال زنان در جامعه تأکید کرده است (Motahari, 2019).

بنابراین، با توجه به آموزه‌های دینی و دیدگاه‌های اندیشمندان اسلامی، می‌توان نتیجه گرفت که ایجاد فرصت‌های برابر برای زنان و حمایت از مشارکت فعال آن‌ها در تمام عرصه‌های اجتماعی، نه تنها با اصول اسلامی سازگار است، بلکه به پیشرفت و توسعه جامعه نیز کمک شایانی خواهد کرد.

منابع

- Afwadzi, B., Sumbulah, U., Ali, N., & Qudsy, S. Z. (2024). Religious moderation of Islamic university students in Indonesia: Reception of religious texts. *HTS Theologiese Studies/Theological Studies*, 80(1), 9369 .
- Akyol, P., & Ökten, Ç. (2024). The role of religion in female labor supply: evidence from two Muslim denominations. *Journal of Demographic Economics*, 90(1), 116-153 .
- Aloun, D. M. (2024). Women in Trade. *International Journal of Recent Research in Social Sciences and Humanities (IJRRSSH) Vol, 11* . ۹۷-۱۰۶ ,
- Anbarmoo, M. (2022). Understanding the Evolutions of Iranian Women's Identity. *International Journal of New Political Economy*, 3(2), 275-299 .
- Anjum, G. (2020). Women's activism in Pakistan: Role of religious nationalism and feminist ideology among self-identified conservatives and liberals. *Open Cultural Studies*, 4(1), 36-49 .
- Artaç, N. H., & Oğurlu, E. (2024). A qualitative study on the attitudes of women politicians toward their roles in politics: a case of Northern Cyprus. *Frontiers in Psychology*, 14, 1304905 .
- Bagraff, H. A. (2024). The dual role of women in the family economy from a feminism and islamic perspective. *Journal of Applied Accounting and Finance Science*, 6(1), 10-15 .
- Balabantaray, S. R. (2023). Women's Leadership and Sustainable Environmental Initiatives: A macroscopic investigation from Ecofeminism framework. *International Journal of Multidisciplinary Research and Growth Evaluation*, 4(4), 1039-1046 .
- Bermúdez Figueroa, E., Dabetić, V., Yuste, R. P., & Saeidzadeh, Z. (2023). Gender and structural inequalities from a socio-legal perspective. In *Gender-competent legal education* (pp. 95-142). Springer International Publishing Cham .
- Brass, P. R. (2024). Elite groups, symbol manipulation and ethnic identity among the Muslims of South Asia. In *Political Identity in South Asia* (pp. 35-77). Routledge .
- Close, I. (2021). Intangible cultural heritage and societal gender structures: an interview study focusing on changes in gender roles and gender restrictions in Japanese float festivals .
- Crucifix, E. (2024). The Visible Other: Muslim Women, Feminism and National Identity in France. *Colonial Continuities and Decoloniality in the French-Speaking World: From Nostalgia to Resistance*, 119 .
- Dalla Costa, M., & James, S. (2017). The Power of Women and the Subversion of the Community. *Class: The Anthology*, 79-86 .
- Dalton, R. J. (2017). *The participation gap: Social status and political inequality*. Oxford University Press .
- El-Solh, C. F., & Mabro, J. (2020). Introduction: Islam and Muslim Women. In *Muslim women's choices* (pp. 1-32). Routledge .
- ElMorally, R. (2024). Feminism, Identity, and the Status of Women in Egypt (19th–20th Century). In *Recovering Women's Voices: Islam, Citizenship, and Patriarchy in Egypt* (pp. 37-71). Emerald Publishing Limited .
- Epstein, C. F. (2022). *Woman's place: Options and limits in professional careers*. Univ of California Press .

- Gaddis, I., & Klasen, S. (2014). Economic development, structural change, and women's labor force participation: A reexamination of the feminization U hypothesis. *Journal of population economics*, 27, 639-681 .
- Ghaffar, I., Rauf, S., & Khaskheli, W. A. (2024). Role of educated women in promoting sustainable development in balochistan: a critical analysis of cultural, social and religious barriers. *Pakistan Journal of Educational Research*, 7(1), 55-71 .
- Ghafournia, N. (2020). Negotiating gendered religious space: Australian Muslim women and the mosque. *Religions*, 11(12), 686 .
- Hasan, K. (2024). Islam and the Quest for National Identity: A Critical Study. *India and Identity-Some Reflections*, 141 .
- Hussain, M. T. (2024). Women Empowerment and their Role in Economic Sustainability: A Critical Review of Prosperous Businesswomen of Islamic History. *Al Manhal Research Journal*, 4 .(۲)
- Jonte-Pace ,D. The Impact of Women's Studies on the Psychology of Religion. *Methodology in Religious Studies: The Interface with Women's Studies*, 97-146 .
- Kabeer, N. (2021). Gender equality, inclusive growth, and labour markets. In *Women's Economic Empowerment* (pp. ۱۳-۴۸). Routledge .
- Kittilson, M. C. (2016). Gender and political behavior. In *Oxford research encyclopedia of politics* .
- Koburtay, T., Syed, J., & Haloub, R. (2020). Implications of religion, culture, and legislation for gender equality at work: Qualitative insights from Jordan. *Journal of Business Ethics*, 164(3), 421-436 .
- Ma'mun, S., & Maliki, I. A. (2023). A Socio-Historical Study of Women's Rights Advocacy in Islamic Legal Construction. *JSEAHR*, 7, 1 .
- Martin, J. (2019). Deconstructing organizational taboos: The suppression of gender conflict in organizations. In *Postmodern management theory* (pp. 273-293). Routledge .
- Meera, M., & Yekta, K. (2021). The challenges to political participation of women in Afghanistan: Historical and cultural perspectives .*Asian Studies*, 9(1), 65-91 .
- Mehtap, S., Pellegrini, M. M., Caputo, A., & Welsh, D. H. (2017). Entrepreneurial intentions of young women in the Arab world: Socio-cultural and educational barriers. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 23(6), 880-902 .
- Motahari, M. (2019). *Hijab*. Sadra Publication Eds .
- Nandi, A., & Platt, L. (2020). The relationship between political and ethnic identity among UK ethnic minority and majority populations. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 46 .۹۷۹-۹۵۷ .(۵)
- O'Connor, P. (2020). Why is it so difficult to reduce gender inequality in male-dominated higher educational organizations? A feminist institutional perspective. *Interdisciplinary Science Reviews*, 45(2), 207-228 .
- Odera, J. A., & Mulusa, J. (۲۰۲۰) .SDGs, gender equality and women's empowerment: what prospects for delivery. *Sustainable development goals and human rights: springer*, 95-118 .
- Okan, A. (2024). Factors influencing gender equality. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 16(4), 753-766 .
- Putnam, L. L., Fairhurst, G. T., & Banghart, S. (2016). Contradictions, dialectics, and paradoxes in organizations: A constitutive approach. *Academy of Management Annals*, 10(1), 65-171 .

- Rohman, A., Isna, A., Taruna, M. M., Rachmadhani, A., Atmanto, N. E & ,Nasikhin, N. (2024). Challenges in Islamic education curriculum development: A comparative study of Indonesia, Pakistan, and India. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 23(6), 504-523 .
- Roll, Y., Semyonov, M., & Mandel ,H. (2024). Gendered globalization: The relationship between globalization and gender gaps in employment and occupational opportunities. *Research in Social Stratification and Mobility*, 100930 .
- Shiran, M. (2024). Backlash after Quotas: Moral Panic as a Soft Repression Tactic against Women Politicians. *Politics & Gender*, 1-27 .
- Sipos, X. Z. (2023). *The Role and Limits of Women's Rights Movements in Shaping the Political, Economic, Social and Cultural Processes in the Maghreb from Independence Until Present: A Case Study of Tunisia and Morocco* Budapesti Corvinus Egyetem .[
- Tamunomiegbam, A., & Arinze, D. (2024). From Tradition to Transformation: Evolving Gender Norms in Contemporary Africa. *American Journal of Public Policy and Administration*, 9(3), 1-36 .
- ul Habib, A. R., Khan, W. A., & Bibi, A. (2024). Empowering Women: Navigating Islamic Rights and Cultural Hurdles in Pakistan. *Al-Hameed Islamic Studies Research Journal*, 3 .(۳)
- Usman, F. O., Kess-Momoh, A. J., Ibeh, C. V., Elufioye, A. E., Ilojiana, V .I., & Oyeyemi, O. P. (2024). Entrepreneurial innovations and trends: A global review: Examining emerging trends, challenges, and opportunities in the field of entrepreneurship, with a focus on how technology and globalization are shaping new business ventures. *International Journal of Science and Research Archive*, 11(1), 552-569 .
- Wahyudani, Z., Astiti, N. N. A., & Tarantang, J. (2023). Dismantling the patriarchal culture and optimizing gender equality in marriage law. *Jurnal Anifa: Studi Gender dan Anak* . ۲۹-۱۶ , (۲) ۴ ,
- Zheng, J. (2023). *Imbalanced Equity: Exposing Gender Inequity Under the Veil of "Harmonious Society"* Pratt Institute .[